

Alena Bára Doležalová; Lenka Bičanová

METODICKÝ PRŮVODCE K ČÍTANKÁM 2

NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.

I. ÚVOD A METODICKÉ MATERIÁLY

1. ÚVOD

Metodický průvodce k Čítance pro 2. ročník (MPČít) je určen vyučujícím českého jazyka ve 2. ročníku základních škol.

Na začátku MPČít je zařazeno krátké seznámení se všemi učebními materiály, které k výuce čtení ve 2. ročníku nakladatelství připravilo. Tento přehled slouží k tomu, aby se v učebních materiálech vyučující lépe orientovali, udělali si představu o jejich obsahu a mohli se tak případně rozhodnout, kterými z nich by chtěli práci v hodinách čtení vhodně doplnit.

MPČít má pomoci vyučujícím uvědomit si charakteristiku předmětu, výchovně-vzdělávací cíle daného předmětu a klíčové kompetence žáků. Zvláštní kapitola je věnována přehledu učiva v hodinách čtení ve 2. ročníku a očekávaným výstupům s označením číselných kódů podle RVP ZV, ke kterým učivo směřuje. V této části je metodický průvodce doplněn náměty na začlenění vhodných průřezových témat a některých metod a forem práce. MPČít přináší také návrh na rozdělení učiva do jednotlivých měsíců školního roku s odkazy na příslušné strany v základních pracovních materiálech (čítankách).

Vlastní metodické poznámky k jednotlivým kapitolám čítanek zahrnují vždy nejdříve stanovení si hlavních cílů dané kapitoly a poté stanovení obsahu učiva s dílčími výstupy žáka. V námětech pro práci s konkrétními cvičeními bývá podle potřeby zdůrazněno, na co je třeba se při výuce zaměřit, co by měl žák opravdu umět a co je v tomto ročníku ve fázi seznamování se s danou problematikou. Tato metodika přináší podrobnější rozpracování pouze některých textů z čítanek. Zohledněny jsou také další možnosti, jak k učivu aktivně přistoupit, tj. např. mezipředmětová propojení či didaktické hry, neboť čítanky jsou také obsahově propojeny s ostatními vyučovacími předměty. K některým kapitolám jsou připojeny pracovní listy, které vhodně doplňují učivo či některou didaktickou hru.

Je jen na vyučujícím, zda některé náměty pro práci s čítankami do své výuky zařadí, nebo si práci doplní podle vlastní zkušenosti, tvořivosti a fantazie.

Záměrem autorů čítanek bylo vytvořit takovou publikaci, která je pro současné žáky 1. stupně přitažlivá a aktuální, především z hlediska námětů vybraných textů. Právě výběrem textů se čítanky snaží posilovat zájem žáků o četbu, posilovat radost z přečteného díla a celkově rozvíjet kladný vztah žáků k literatuře. Do čítanek byly zařazeny jak texty autorů domácích, tak texty autorů zahraničních. Texty jsou vyvážené i z hlediska poezie a prózy. Pod každým textem je navíc připraveno několik zajímavých úkolů vztahujících se přímo k textu nebo vycházejících z již dříve načerpaných znalostí. Jednotlivé úkoly jsou opatřeny symboly značícími buď mezipředmětovou provázanost, nebo typ úkolu (např. čtení s porozuměním, dramatická scénka apod.), což přispívá k jednoduché orientaci v učebnici. Na jednotlivých stránkách čítanek jsou uvedena klíčová slova v anglickém jazyce. Čítanky jsou rovněž doplněny rubrikou Věděli jste, že..., která uvádí různé zajímavé doplňující informace.

Ve spolupráci se speciálními pedagogy vytvořilo naše nakladatelství také zvláštní řadu čítanek určenou žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílem těchto čítanek je usnadnit žákům práci v hodinách čtení a přispět tak jejich snadnější inkluzi v kolektivu třídy. Žáci tak pracují se stejnými texty, jako má zbytek třídy, avšak doplněnými o další úkoly a vysvětlivky. Práce s učebnicemi je obohacena o zajímavé formy vyučování a aktivizační metody práce. Žáci jsou vedeni k tomu, aby podle svých možností pracovali efektivně. Příklady práce s těmito čítankami průběžně uvádíme.

Zvláštní kapitola je věnována výuce čtení ve 2. ročníku, jež je nedílnou součástí vyučování českého jazyka.

Na konci MPČít jsou zařazeny náměty na dva projekty. Zda vyučující některý z nich během školního roku zařadí do výuky, záleží na něm.

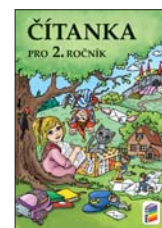
2. METODICKÉ MATERIÁLY

Všechny učební materiály jsou vytvořeny v souladu s RVP ZV. Jsou určeny žákům 2. ročníků základních škol a jsou vhodné pro aktivní a tvořivou práci při osvojování učiva. Žáky nepochybně zaujme zábavná forma stejně jako vhodné ilustrace. Materiály jsou doplněny náměty pro mezipředmětové využití učiva.

.....

Čítanka 2 (Čít 2)

Čítanka pro 2. ročník se velkou měrou (avšak nenásilnou a zábavnou formou) zaměřuje na nácvik techniky čtení. V úvodu jsou zařazeny texty kratší a jednodušší, postupně se jejich obtížnost stupňuje. Kromě prozaických a básnických textů zde najdeme i čtyři dramatické scénky (na každé čtvrtletí jedna), jejichž úkolem je vnést do hodin literatury zábavu (scénky je možné využít např. při školních besídkách). Jednoduché úkoly napomáhají žákům lépe pochopit smysl čtených textů a oživit si znalosti dříve nabyté. Práce s úkoly je zaměřena jak na práci jednotlivců, tak na práci ve skupině. Mezipředmětově je čítanka propojena nejvíce s prvoukou.

Čítanka 2 vhodná i pro žáky se SVP (Čít2 SVP)

Rozšířená verze čítanky, vytvořená v souladu s RVP ZV, je koncipována jako doplněk identické čítanky pro 2. ročník základních škol (formát B5). Obsahuje vše, co běžná čítanka, ale navíc je zvětšena na formát A4 a je doplněna prvky usnadňující žákům čtení a porozumění textu, napomáhá všem žákům zlepšovat jejich čtenářskou dovednost i obratnost ve vyjadřování a žákům se SVP usnadňují jejich inkluzi v běžné třídě.

Jedná se tedy o dvojici čítanek se stejným textovým obsahem a záleží pouze na vyučujících, kterou z nich u daného žáka využijí. V praxi se totiž osvědčila možnost mít v hodinách čtení oba typy, základní typ pro běžné čtenáře a čítanku rozšiřující pro žáky s obtížemi ve čtení.

Čítanka je rozšířena o béžové pruhy po stranách a v dolní části stránek, kde jsou zařazeny úkoly, které se zaměřují zejména na: rozvoj čtenářských dovedností, zlepšení verbálního projevu a obratnosti ve vyjadřování, zpevnění percepce sluchové (zpevnění analýzy a syntézy; rytmizace), zpevnění percepce zrakové, procvičování očních pohybů a procvičování zrakového rozpětí; jistotu v pravolevé a prostorové orientaci; rozšíření znalostí; posílení logického myšlení a paměti. Čítanku je tak možné využívat pro nápravu některých individuálních specifických obtíží.

Modrou barvou jsou navíc po stranách uvedeny výpisky z obsahů textů, fialovou barvou pak otázky, jejichž zodpovězení nahrazuje výpisky z obsahů. Zelenou barvou jsou psány doplňující a vysvětlující informace (včetně případné zvláštní výslovnosti) a označena slova v textu, kterých se týkají. Červenou barvou jsou v textu označena slova, u nichž je po straně kurzívou uvedena správná výslovnost. Černou barvou jsou doplněny další úkoly a otázky k ukázkám. Tučně zvýrazněné slabiky naznačují v některých textech správné slabikování slov.

Úkoly umístěné na bocích a v dolních částech stránek si nekladou nároky na úplnost v rámci reedukace SVP. Jde o otevřený systém, v němž se částečně procvičují jednotlivé funkce. Cílem je snaha zmírnit různé typy obtíží. Rozšířené čítanky slouží hlavně těm, kteří mají problém s dokonalým zvládnutím čtecí techniky, čtou bez porozumění nebo se bojí verbálně projevat.

Rozšířené verze čítanek mají mnohostranné využití a práci s nimi doporučujeme: všem žákům pro rozvíjení jejich čtenářských dovedností; žákům se specifickou poruchou učení, především s obtížemi ve čtení bez výrazných kognitivních deficitů; žákům se specifickými vzdělávacími potřebami pro usnadnění jejich inkluze v běžné třídě; vyučujícím, kteří mají ve své třídě žáky s obtížemi ve čtení bez výrazných kognitivních deficitů; vyučujícím jako materiál do hodin tzv. intervence, a to za účelem doučování, rodičům a vyučujícím, kteří chtějí s dětmi stimulačně pracovat. Čítanka se doporučuje využívat i při nápravách čtení v pedagogicko-psychologických poradnách a speciálně pedagogických centrech. Rozšířená verze čítanky je dobře využitelná i ve specializovaných třídách pro žáky s vývojovou poruchou učení, dyslexií a dysortografií.

Jednotlivá cvičení a rozšiřující úkoly jsou vypracovány tak, aby problémové čtenáře stimulovaly a nestresovaly. K dětem s různými obtížemi ve čtení je nutné přistupovat úzce individuálně. Nesrozumitelné čtení, koktavost a obava z mluveného projevu před třídou často blokují ochotu spolupracovat na nápravě.

Cvičení zařazená do čítanky se zaměřují na:

- rozvoj čtenářských dovedností a schopnost vnímat obsah čteného textu, např. výpisky, otázky k textům, tučně zvýrazněné slabiky, střídání typu písma, vyhledávání hlásek/slov/vět, barevně zvýrazněná správná výslovnost, ...
- zlepšení verbálního projevu a obratnosti ve vyjadřování,
- vyjádření děje, odpovědi na otázky, popisy, vyprávění, dramatizace, logopedická cvičení, ...
- zpevnění percepce sluchové,
- upevnění analýzy a syntézy slabik/slov/vět; rytmizace, ...
- zpevnění percepce zrakové, procvičování očních pohybů a zrakového rozpětí,
- jistotu v pravolevé orientaci,

- h) rozšíření znalostí,
- i) posílení logického myšlení a paměti.

Některá cvičení se zaměřují i na **dysortografické obtíže**, které souvisejí se čtením a psaním, a to zejména na:

- a) kvantitu samohlásek,
- b) pravolevě orientovaná písmena,
- c) měkké slabiky,
- d) spodobu,
- e) některá vyjmenovaná slova a kořen slov.

Čítanku pro 2. ročník vhodnou i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami doporučujeme těmto skupinám žáků:

Žáci tělesně postižení všeobecně pro svou práci potřebují více prostoru (vozik, pracovní a odkládací plochu, speciálně upravené psací náčiní atd.). Většinou nejsou integrováni pro nedostatky ve čtení. Pokud se jedná o kombinaci s dyslexií, vyučující nebo asistent pracuje podle výše doporučených metod práce.

Žáci se zrakovým postižením mírného typu vyžadují pro výkon čtení dostatečně osvětlenou pracovní plochu, dioptrické brýle nebo zvětšovací lupy. Pokud nejde o poruchu kombinovanou, potřebují většinou na čtení více času, zkrácené verze i redukce textů vzhledem k možné únavě očí; využívají i poslechového čtení. Rozšířená verze čítanky se doporučuje v menší míře. Naopak lépe poslouží multimediální interaktivní učebnice, která umožní žákům se zrakovým postižením lepší práci s textem (možnost zvětšení textu dle potřeby žáka).

Žáci se sluchovým postižením jsou vřazeni do běžných tříd jen v případě mírného postižení.

K tomu jim slouží různé typy sluchátek. U těchto dětí je někdy potřeba neupozorňovat na chybnou výslovnost před třídou, a naopak v disponibilních hodinách rozvíjet komunikační schopnosti. Ty mohou být vlivem nedostačujících sluchových podnětů omezeny. Rozšířený typ čítanky se doporučuje používat selektivně ve cvičeních určených pro rozvoj řeči. Pro žáky s výraznou ztrátou sluchu jsou vhodnější speciální třídy vzhledem k možnosti úplné ztráty sluchu a vhodnosti naučit se využívat znakovou řeč.

Každý **žák s poruchou autistického spektra**, který je vřazen do běžné třídy, má podrobně vypracovanou zprávu o jeho problémech z pedagogicko-psychologické poradny nebo ze speciálně pedagogického centra. Pokud má problémy se čtením, je nutno znát, jakého jsou typu (dyslexie, nechce číst, obává se číst před třídou, má problémy s vyjadřováním nebo s komunikací atd.). Nelze tedy paušálně stanovit, zda bude moci využívat rozšířený typ čítanky ve třídě, ve speciálních hodinách, v domácím prostředí nebo zda bude potřebovat redukci v četbě i v běžné nerozšířené učebnici. Přístup musí být stanoven podle doporučení odborníků.

Žáci s lehkým mentálním postižením zařazení v běžné třídě mívají techniku čtení většinou zvládnutou. Obtíže se projevují spíše při vnímání obsahu čteného textu. Pokud bude využívána běžná nebo i rozšířená verze čítanky, bude vhodné s texty pracovat selektivně. Vyučující po konzultaci s odborníkem vybere texty vhodné pro žáka dle jeho individuálních potřeb, tedy články snadnější na pochopení, kratší nebo ty, které mají uvedeny výpisky a vysvětlivky k obsahu. Pokud jsou žáci v hodině s ostatními žáky, mají možnost (obvykle ve spolupráci s asistentem pedagoga) pracovat s texty na úrovni doporučených očekávaných výstupů. Je třeba důsledně sledovat, zda žák ví, co četl, a motivovat ho k souvislejšímu komunikačním schopnostem.

Doporučená cvičení pro lehce mentálně postižené žáky:

- a) sklady a rozklady slov (slabiky, hlásky),
- b) cvičení pro vizuální a sluchové vnímání,
- c) cvičení pro rozšiřování zorného pole.

Poznámka:

Žáci s lehkým mentálním postižením zařazení v běžné třídě, kteří mají výrazné problémy se čtecí technikou a s vnímáním obsahu čteného textu, mohou mít v nižších ročnících po dohodě s psychologem nebo speciálním pedagogem půjčenou (koupěnou) čítanku stejného ročníku ze škol pro žáky s mentálním postižením. Reedukace čtení však musí být intenzivní a úspěšná, jinak žák nebude schopen zvládat učivo vyšších ročníků.

Jsem čtenář 1

Nová pracovní učebnice *Jsem čtenář* navazuje z hlediska typologie cvičení na ucelený soubor učebních materiálů pro výuku čtení a psaní v 1. ročníku s názvem *Čteme a píšeme s Agátou*. Znalost tohoto souboru však není nutnou podmínkou k zvládnutí publikace *Jsem čtenář*, která je primárně určena žákům 2. ročníku, popř. její část mohou využívat i žáci 1. ročníku, a to na konci školního roku místo 3. dílu slabikáře.

Učební materiál *Jsem čtenář* si klade dva základní cíle:

- **zvládat základní čtenářské dovednosti,**
- **poskytnout žákovi popisnou zpětnou vazbu, která podporuje proces čtení.**

Učebnice se zaměřuje především na **zlepšení techniky čtení**, což následně vede k lepšímu porozumění textu. Žáci se učí číst nahlas, šeptem, s důrazem na první slabice slova, učí se číst přímou řeč, čárky a spojky ve větě apod., učí se rozlišovat mezi tím, co znamená číst plynule, správně, s porozuměním, pozorně. V 16 kapitolách, z toho čtyřech opakovacích, jsou hojně využívány myšlenkové mapy, práce s otázkou a odpovědí, vyhledávání a označování informací v textu, vyhledávání slov, která do textu nepatří, procvičování pravolevé orientace v textu a prostoru, kresba ad.

Na konci každé kapitoly je zařazeno **sebehodnocení** žáků formou tzv. balančního pásku, u něhož je uvedeno i vzdělávací tvrzení vyjadřující stav, ve kterém žák danou dovednost používá (tvrzení je uvedeno v 1. osobě jednotného čísla přítomného času). Udává také dosaženou úroveň určitého stupně získání dovednosti při práci s lekcí. Žák vybarví tolik políček na pásku, na kolik si myslí, že zvládá dovednost, které se v dané kapitole naučil. Stejně sebehodnocení obsahuje i karta, jež je součástí tohoto materiálu a kterou lze využít k opakovanému hodnocení práce žáka i v jiných předmětech. Takovýto způsob sebehodnocení může být prvním krokem k zavádění tzv. **formativního hodnocení**, kdy se žák porovnává pouze se svými výkony.

Součástí jsou také stručné metodické poznámky pro vyučující. Učebnice byla pilotně ověřena na několika školách.

MIUč+ Čítanka 2

K *Čítance 2* byla vytvořena i multimediální interaktivní učebnice MIUč+, která obsahuje interaktivní verzi tištěné čítanky, a dále množství interaktivních cvičení (především na procvičení čtení s porozuměním), webových odkazů, fotografií, mezipředmětových vztahů (především k prouce); vybraná anglická klíčová slova jsou namluvená rodilým mluvčím. *MIUč+ Čítanka 2* překvapí žáky Kouzelnou zahradou, v níž se ukrývají nápovědy k úkolům.

Po kliknutí na cvičení se zobrazí jeho interaktivní verze i s řešením.

Kliknutím na ikonky se zobrazí:

interaktivní cvičení

mezipředmětové vazby

fotoalba

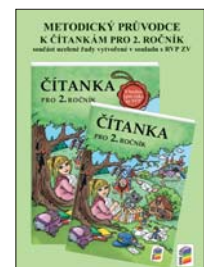
zajímavosti

audia

Metodický průvodce k Čítance pro 2. ročník

Metodický průvodce je příručka pro vyučující obsahující metodické návody a doporučení, jak vhodně pracovat s texty v čítance a jak správně rozvíjet a upevňovat čtenářskou gramotnost žáků. Obsahuje přehledy učiva s orientačními harmonogramy, přehledy očekávaných výstupů, klíčových kompetencí, průřezových témat a mezipředmětových vazeb. Přináší také náměty k analýze jednotlivých textů, další rozvíjející úkoly a nabídku her a dalších textů, s nimiž mohou vyučující pracovat.

II. CHARAKTERISTIKA A CÍLE PŘEDMĚTU, KLÍČOVÉ KOMPETENCE

1. CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace zaujímá v RVP ve výchovně-vzdělávacím procesu stěžejní postavení.

Jedním ze vzdělávacích oborů, ve kterém se tato oblast realizuje, je český jazyk a literatura. Dovednosti získané v oboru český jazyk a literatura jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání.

Obsah vzdělávacího oboru tvoří tři oblasti:

- jazyková výchova,
- literární výchova,
- komunikační a slohová výchova.

Tyto oblasti se vzájemně prolínají a mají komplexní charakter.

Nedílnou součástí celého oboru je výuka čtení a psaní.

Předmětem tohoto metodického průvodce je literární výchova. Prostřednictvím četby žák poznává základní literární žánry, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora, formulovat vlastní názory o přečteném, rozlišuje literární fikci od skutečnosti, získává základní čtenářské návyky i schopnost interpretace a produkce literárního textu. Postupně dospívá k poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jeho postoje a obohacují jeho duševní život.

2. VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ CÍLE

1. Vytváření vztahu k mateřskému jazyku:

- jako prostředku k samostatnému získávání a předávání informací,
- jako prostředku k vyjádření potřeb a prožitků a ke sdělování názorů,
- jako prostředku k zvládnutí pravidel mezilidské komunikace,
- jako prostředku k získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu,
- jako prostředku k individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla, ke sdílení čtenářských zážitků, k rozvíjení pozitivního vztahu k literatuře, k rozvíjení emocionálního a estetického vnímání,
- jako zdroje pro rozvoj osobního i kulturního bohatství.

2. Vytváření schopnosti:

- jasně, srozumitelně a přehledně se vyjadřovat ústně i písemně,
- komunikovat přiměřeně s okolním světem,
- využívat vlastní tvořivosti a fantazie.

3. VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PRO ROZVOJ KOMPETENCÍ ŽÁKŮ, KLÍČOVÉ KOMPETENCE ŽÁKŮ

Kompetence k učení

Žák:

- užívá různé postupy k řešení úkolů,
- vyhledává informace v textu nebo v jiných zdrojích, třídí je a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v další práci i v praktickém životě,
- pracuje samostatně podle svých aktuálních možností,
- hodnotí svou práci jednoduchými formami,
- dovede najít a opravit vlastní chyby,
- zhodnocuje výsledky svého učení a své vlastní práce, odhaluje případné neúspěchy,
- propojuje informace z různých vzdělávacích oblastí do vyšších celků,
- uvědomí si to, co sám dokáže vyřešit, i to, jak dokáže předat své vědomosti druhým, má pozitivní vztah k učení,
- podle svých možností, schopností a dovedností se zapojuje do soutěží a her různého zaměření.

Kompetence k řešení problémů

Žák:

- učí se uvědomovat si problémové situace, přemýšlí o příčinách a způsobech řešení,
- vyhledává informace, které by napomohly k řešení problému (vyhledávání v textu, ...), k řešení problému využívá rovněž získané vědomosti a dovednosti,
- je motivován k objevování různých variant řešení,
- problémy se učí řešit v týmech (součást skupinové práce),
- ověřuje správnost řešení,
- učí se problémům předcházet,
- učí se zvládat problémy ve škole i mimo ni (např. výlety, exkurze, ...).

Kompetence komunikativní

Žák:

- porozumí jednoduchým písemným i ústním pokynům,
- formuluje a vyjadřuje své myšlenky, svůj názor v logickém sledu,
- učí se vyjadřovat výstižně, souvisle a kultivovaně, a to jak v ústním, tak v písemném projevu,
- učí se slušnému vyjadřování a dodržování primárních zásad společenského chování,
- učí se osvojovat si správné formy komunikace mezi spolužáky navzájem a mezi žáky a dospělými ve škole i mimo ni,
- naslouchá jiným, učí se tolerovat jejich názory a vhodně se zapojí do diskuse,
- učí se využívat informační a komunikační prostředky a technologie pro komunikaci,
- učí se pracovat s různými zdroji informací (texty, záznamy, obrazový materiál, běžně užívaná gesta apod.), je veden k jejich porozumění, třídění a tvořivému využití ke svému rozvoji i k rozšiřování slovní zásoby.

Kompetence sociální a personální

Žák:

- je podněcován k potřebě být zapojen ve skupině,
- spolupracuje ve skupině, aktivně se podílí na práci v ní,
- podílí se na vytváření pravidel týmové práce, na utváření příjemné atmosféry v týmu,
- přispívá k diskusi ve třídě či ve skupině,
- respektuje dohodnutá pravidla chování a spolupráce,
- učí se požádat o pomoc a také ji poskytnout,
- ovládá a řídí své chování a jednání,
- učí se efektivní spolupráci se spolužáky při řešení daného úkolu/problému,
- osvojování jazyka vnímá jako prostředek k získávání a předávání informací, k vyjádření potřeb, prožitků, ...

Kompetence občanské

Žák:

- učí se respektovat názory dospělých lidí i spolužáků a je ochoten se z nich poučit,
- rozlišuje vhodné a nevhodné formy chování,
- uvědomuje si pravidla soužití v kolektivu,
- má povědomí o vlastních právech a povinnostech ve škole i mimo ni,
- seznamuje se s možnostmi ochrany životního prostředí, chápe základní ekologické souvislosti a požadavky na kvalitní životní prostředí,
- zapojuje se do kulturního dění a sportovních aktivit.

Kompetence pracovní

Žák:

- pracuje s různými pomůckami, zvládá jejich přípravu, manipulaci s nimi a úklid,
- učí se bezpečně užívat materiály, nástroje, vybavení, psací potřeby, ...
- dbá na plnění svých závazků a povinností,
- dodržuje hygienická pravidla při psaní a čtení,
- odpovídá za svou činnost s ohledem na ochranu životního prostředí.

III. UČIVO A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
<p>1. Těšíme se do školy</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení dvouslabičných a tříslabičných slov jednodušší stavby – čtení slov s předložkami – čtení vět vázaným slabikováním, přiměřeným tempem podle schopností žáků – vyhledávací čtení – čtení po rolích – čtení básně po verších 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • DV-3-1-01 zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých; • DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná; • DV-3-1-04 spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních; • EV-3-1-03 osvojí si základní vědomosti a dovednosti pro vytvoření sebeúcty a úcty k druhým; • EV-3-1-04 zvládá prosociální chování: pomoc v běžných školních situacích, dělení se, vyjádření soucitu, zájem o spolužáky.
<p>2. Barevný podzim</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov s předložkami – čtení slov se dvěma souhláskami uprostřed – čtení slov se slabikotvorným <i>r, l</i> – čtení vět, intonace na konci věty – vyhledávací čtení – výrazné čtení básně po přípravě 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • EV-3-1-04 zvládá prosociální chování: pomoc v běžných školních situacích, dělení se, vyjádření soucitu, zájem o spolužáky; • EV-3-1-07 reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc.
<p>3. Rodina</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení po přípravě, plynulejší čtení přiměřeným tempem – čtení víceslabičných slov – čtení delších vět, dodržování krátké přestávky za čárkou ve větě – vyhledávací čtení – opakované čtení básně s cílem naučení z paměti 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • DV-3-1-01 zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých; • DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná; • DV-3-1-04 spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních; • EV-3-1-07 reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – kreativita <i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální – kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci; rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (podřízení se, vedení a organizování práce skupiny) <i>Morální rozvoj</i> – řešení problémů a rozhodovací dovednosti <i>Environmentální výchova</i> – ekosystémy – les</p>	<ul style="list-style-type: none"> • čtení po slabikách • čtení s obrázky • vyprávění, popis • tvořivá práce (výroba rekvizit pro dramatickou scénku) • kresba, malba • dramatizace • skupinová práce • činnostní učení
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – kreativita <i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy <i>Morální rozvoj</i> – hodnoty, postoje, praktická etika – pomáhající a prosociální chování <i>Environmentální výchova</i> – ekosystémy – les</p>	<ul style="list-style-type: none"> • čtení po slabikách • vyprávění štafetou • tvořivá práce (zvířátka z podzimních plodů) • kresba, malba • skupinová práce • činnostní učení
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium <i>Sociální rozvoj</i> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální – kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci; rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (podřízení se, vedení a organizování práce skupiny) <i>Morální rozvoj</i> – řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí; problémy v mezilidských vztazích – hodnoty, postoje, praktická etika – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • kresba • dramatizace • skupinová práce • činnostní učení

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
<p>4. Zima přebírá vládu</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov s více souhláskami na začátku – čtení slov se slabikotvorným <i>r, l</i> – plynulejší čtení kratších vět, správná intonace vět – čtení po rolích – vyhledávací čtení – pozorné čtení – výrazné čtení básně po přípravě 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • DV-3-1-01 zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých; • DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná; • DV-3-1-04 spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních; • EV-3-1-07 reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc.
<p>5. Domov</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov složitější stavby – čtení slov s <i>dy/di, ty/ti, ny/ni</i> – čtení souvětí po přípravě – vyhledávací čtení – čtení básně s důrazem na správnou výslovnost 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • EV-3-1-03 osvojí si základní vědomosti a dovednosti pro vytvoření sebeúcty a úcty k druhým.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – kreativita</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální – kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci; rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (podřízení se, vedení a organizování práce skupiny)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • diskuse • pamětné osvojení básně • tvořivá práce (práce s modelovací hmotou, sněhové vločky z papíru, pochoutka pro sýkorky, rekvizity pro dramatickou scénku) • kresba, malba • dramatizace • skupinová práce • činnostní učení
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – kreativita</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální</p> <p><i>Morální rozvoj</i> – hodnoty, postoje, praktická etika – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí</p> <p><i>Multikulturní výchova</i> – kulturní diference – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti – lidské vztahy – právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci – etnický původ – rovnocennost všech etnických skupin a kultur; odlišnost lidí, ale jejich vzájemná rovnost; postavení národnostních menšin</p> <p><i>Environmentální výchova</i> – ekosystémy – les, lidské sídlo – město, vesnice – základní podmínky života – ovzduší – lidské aktivity a problémy životního prostředí – zemědělství, doprava, průmysl, ...; ochrana přírody</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění, popis • čtení s obrázky • skupinová práce • činnostní učení

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
<p>6. Člověk a jeho zdraví</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov s předložkami – čtení slov se skupinami s ě – orientační prvky v textu (odstavec) – čtení části textu po přípravě – pozorné čtení – vyhledávací čtení – opakované čtení básně s cílem naučení zpaměti 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší zpaměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • EV-3-1-07 reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc.
<p>7. Ve vzduchu je jaro</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov se shlukem hlásek uprostřed – čtení vět se správnou intonací – čtení po přípravě s prvky výrazného čtení – čtení po rolích – čtení básně po dvojverších 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší zpaměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • DV-3-1-01 zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých; • DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná; • DV-3-1-04 spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních.
<p>8. Dopravní prostředky, bezpečnost na silnici</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov cizího původu – vyhledávací čtení – výrazné čtení básně po přípravě 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší zpaměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – sebepoznání a sebepojetí – já jako zdroj informací o sobě, druzí jako zdroj informací o mně, moje tělo, moje psychika – seberegulace a sebeorganizace – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální, komunikace v různých situacích</p> <p><i>Morální rozvoj</i> – hodnoty, postoje, praktická etika – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění (podle obrázků – štafetou) • čtení s obrázky • rozvoj fantazie – dokončení příběhu • myšlenková mapa („zdraví“) • kresba • skupinová práce • činnostní učení
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – kreativita</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální, komunikace v různých situacích – kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci; rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (podřízení se, vedení a organizování práce skupiny)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění, popis • čtení s obrázky • pamětné osvojení básně • práce s jinými zdroji informací (encyklopedie, internet) • tvořivá práce (vajíčko z papíru, dárek pro maminku) • kresba • dramatizace • skupinová práce • činnostní učení
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální, komunikace v různých situacích</p> <p><i>Environmentální výchova</i> – ekosystémy – lidské sídlo – město, vesnice – základní podmínky života – ovzduší – lidské aktivity a problémy životního prostředí – doprava a životní prostředí – vztah člověka k prostředí – naše obec, řešení odpadového hospodářství</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • diskuse • kresba • dramatizace • skupinová práce • činnostní učení

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
<p>9. Náš svět</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov se skupinami s ě – čtení víceslabičných slov složitější stavby – čtení po odstavcích – čtení jako zdroj informací – čtení vyhledávací – výrazné čtení básně po přípravě 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • DV-3-1-01 zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých; • DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná; • DV-3-1-04 spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních.
<p>10. Letní radovánky</p> <ul style="list-style-type: none"> – čtení slov s předložkami – čtení slov složitější stavby – čtení po přípravě – čtení přímé řeči – čtení jako zdroj informací – vyhledávací čtení – pozorné čtení – čtení po rolích – výrazné čtení básně po přípravě 	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku; • ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších; • ČJL-3-1-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • DV-3-1-01 zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých; • DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná; • DV-3-1-04 spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních; • EV-3-1-01 osvojí si oslovování křestními jmény, používání vhodných forem pozdravu, naslouchání, dodržování jednoduchých komunikačních pravidel ve třídě, poděkování, omluvu, přiměřenou gestikulaci; • EV-3-1-07 reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – sebepoznání a sebepojetí – já jako zdroj informací o sobě – seberegulace a sebeorganizace – stanovování osobních cílů</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem, chyby při poznávání lidí – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, respektování, podpora, pomoc – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální, komunikace v různých situacích</p> <p><i>Morální rozvoj</i> – řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti při řešení problémů a rozhodování z hlediska a různých typů problémů a sociálních rolí – hodnoty, postoje, praktická etika – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • práce s jinými zdroji informací (encyklopedie, internet) • kresba • dramatizace • skupinová práce • činnostní učení
<p><i>Osobnostní a sociální výchova</i> <i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopností poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium – kreativita</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem, chyby při poznávání lidí – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, respektování, podpora, pomoc – komunikace – dovednosti pro sdělování verbální i neverbální, komunikace v různých situacích</p> <p><i>Morální rozvoj</i> – řešení problémů a rozhodovací dovednosti – dovednosti při řešení problémů a rozhodování z hlediska a různých typů problémů a sociálních rolí – hodnoty, postoje, praktická etika – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí</p> <p><i>Environmentální výchova</i> – ekosystémy – les, pole, vodní zdroje, moře</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • diskuse • práce s jinými zdroji informací (encyklopedie, internet) • skupinová práce • činnostní učení

IV. ČASOVÝ PLÁN ROZDĚLENÍ UČIVA

ORIENTAČNÍ NÁVRH ROZDĚLENÍ UČIVA – 1. POLOLETÍ

Měsíc	Učivo	Týden	Čítanka	Poznámky
ZÁŘÍ	I. Těšíme se do školy	1.	s. 3–4	
		2.	s. 4–7	
		3.	s. 8–11	
		4.	s. 12–14	
ŘÍJEN	II. Barevný podzim	1.	s. 15–19	
		2.	s. 20–25	
		3.	s. 26–30	
		4.	s. 31–34	
LISTOPAD	III. Rodina	1.	s. 35–38	
		2.	s. 39–42	
		3.	s. 43–46	
		4.	s. 47–51	
PROSINEC	IV. Zima přebírá vládu	1.	s. 52–56	
		2.	s. 57–61	
		3.	s. 62–67	
		4.	vánoční prázdniny	
LEDEN	V. Domov	1.	s. 68–71	
		2.	s. 72–75	
		3.	s. 76–79	
		4.	s. 80–83	

ORIENTAČNÍ NÁVRH ROZDĚLENÍ UČIVA – 2. POLOLETÍ

Měsíc	Učivo	Týden	Čítanka	Poznámky
ÚNOR	VI. Člověk a jeho zdraví	1.	s. 84–88	
		2.	s. 89–93	
		3.	s. 94–99	
		4.	jarní prázdniny	
BŘEZEN	VII. Ve vzduchu je jaro	1.	s. 100–104	
		2.	s. 105–109	
		3.	s. 110–115	(texty o Velikonocích zařadit podle aktuálnosti, s. 112–115)
		4.	s. 116–123	(texty ke Svátku matek nechat na květen, s. 118–119, některé texty o jaru zařadit také až v dubnu, s. 120–123)
DUBEN	VIII. Dopravní prostředky a bezpečnost na silnici	1.	s. 124–126	(případné zařazení textů o Velikonocích, s. 112–115)
		2.	s. 127–129	(případné zařazení některých textů o jaru, s. 116–117)
		3.	s. 129–130	
		4.	s. 130–131	
KVĚTEN	IX. Naš svět	1.	s. 132–135	
		2.	s. 136–137	(zařazení textů k Svátku matek, s. 118–119)
		3.	s. 138–141	
		4.	s. 142–144	
ČERVEN	X. Letní radovánky	1.	s. 145–150	
		2.	s. 151–157	
		3.	s. 158–163	
		4.	s. 164–167	

V. ČTENÍ VE 2. ROČNÍKU

1. ČTENÍ A ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

Výuka čtení ve 2. ročníku je součástí předmětu český jazyk a literatura. Získané čtenářské dovednosti však využívají žáci téměř ve všech vyučovacích předmětech. Musí si umět přečíst zadání, pokyny, text, musí jim správně porozumět, musí se umět v textu orientovat, najít v něm informace aj. Všem potřebným dovednostem a schopnostem se musí žáci učit postupně, od počátku výuky čtení, a potom je postupně rozvíjet a zdokonalovat. Cílem celého procesu by měl být jedinec, který je na určité úrovni odpovídající jeho schopnostem, čtenářsky gramotný.

Čtenářská gramotnost je tedy soubor různých znalostí, dovedností a schopností jedince, které mu umožňují užívat různé texty, pracovat s nimi, porozumět jim, přemýšlet o nich a užívat je k dosažení svých cílů. Základním předpokladem k dosažení čtenářské gramotnosti je dovednost číst (tiskací i psací písmo), čili technické zvládnutí čtení jako takového.

Z těchto faktů vychází stanovení základních úkolů čtení ve 2. ročníku a pak i ve vyšších ročnících.

Pokud vycházíme z toho, že hlavním cílem v 1. ročníku bylo naučit žáky číst některou ze známých metod čtení, tzn. naučit je všechna písmena, číst slova a slova spojovat do vět, potom v dalších ročnících je potřeba tuto základní dovednost rozvíjet, tedy zdokonalovat techniku čtení. Samozřejmě, že už od 1. ročníku zařazujeme úkoly k porozumění textu, k orientaci v něm aj., kterými navozujeme získávání různých čtenářských dovedností. Tyto úkoly ve vyšších ročnících rozvíjíme, přidáváme další a napomáháme tak k utváření již výše zmíněného celého souboru čtenářských dovedností.

Z toho vyplývá, že správná technika čtení je jen prostředek k rozvoji čtenářské gramotnosti jedince.

Základní čtenářské dovednosti, které by se měly u žáků v jednoduché formě v průběhu 2. ročníku postupně rozvíjet:

- dle zadání vyhledat informace v textu,
- zjistit, kde lze najít potřebnou informaci (text, rejstřík, obsah, odkaz, poznámka, ...),
- krátce shrnout podstatné myšlenky a informace,
- u neznámých slov dohledat jejich význam (z různých zdrojů),
- pokládat otázky přímo zodpověditelné z textu či jasných souvislostí,
- předvídat obsah nebo pokračování ze svých zkušeností, dostupných informací či vlastní fantazie,
- rozpoznat a formulovat hlavní myšlenku u textů s jasným obsahem,
- zaznamenávat si některé informace z textu pro svou potřebu,
- ověřovat si získané informace i z jiných zdrojů.

2. ČTENÍ A ČTENÁŘSTVÍ

Cílem výuky čtení je tedy u každého žáka podpora jeho čtenářství, což je jeho dovednost číst (technika čtení), dovednost porozumět a jeho potřeba číst.

První dva body souvisí s tím, aby se žák naučil postupně číst správně, plynule, přiměřeným tempem, výrazně a s porozuměním. V každém ročníku je význam těchto požadavků jiný s ohledem na věk a schopnosti jednotlivých žáků. Zpočátku preferujeme správnost a přiměřenou plynulost se základním porozuměním. Později dbáme také na přiměřené tempo, prvky výrazného čtení a přidáváme více práce s texty k získání požadovaných čtenářských dovedností.

Potřeba číst je u každého individuální. Záleží tedy hlavně na motivaci ke čtení.

3. MOTIVACE KE ČTENÍ

Motivace ke čtení je zejména v současné době, kdy mají žáci velmi snadný přístup k jiným formám získávání informací, než je kniha, velmi obtížný. Stěžejní vliv má však nadále škola a rodina. Kromě práce s knihami a texty během vyučování (učebnice, encyklopedie, atlasy, ukázky knih dětské literatury, časopisy, ...), návštěv školních či městských knihoven, besed nad knihami apod., sehrává velmi důležitou roli rodina a blízké okolí žáka. Pokud

se v rodině hodně čte a vhodné knihy jsou pro děti dostupné, pokud i blízký kamarád či kamarádka žáka hodně čte, zvyšuje se i pravděpodobnost zvýšení zájmu o čtení u samotného žáka. Jestliže se dítě od raného dětství setkává s knihou jako s prostředkem zábavy, a tím i jako prostředkem komunikace s ostatními (rodiče, prarodiče, ..., dětem předčítají, hovoří s nimi o přečteném), je to opět vhodná motivace k samostatnému čtení. Výběr knihy k vlastní četbě by se měl ponechat na dítěti, ale je třeba jeho volbu korigovat.

Žáky je třeba zaujmout, snažit se nenutit je k tomu, co je nebaví. Zpočátku je mohou zaujmout např. komiksy, audioknihy, občas i elektronická média (počítače, čtečky, tablety, ...), u nichž bychom však měli být opatrní s určením délky času jejich používání.

Víme však, že někteří jedinci i přesto všechno čtou neradi. Příčin může být více. Překážka může být v nezvládnutí techniky čtení a s tím související menší porozumění čtenému, ve specifické poruše čtení (dyslexie), ve specifické poruše řeči nebo sluchu, v nezájmu o čtení ze strany rodiny, v nevhodnosti vybíraných knih, nebo třeba jen v pohodlnosti a spoléhání na dostupnost televize, DVD, internetu apod. Děti tím ztrácejí zájem o knihy jako takové, protože sledování obrazovky je mnohem jednodušší. Velkou roli sehrává také vhodný výběr toho, co bude dítě číst, a to jak z pohledu obsahu, tak z pohledu žánru. Někdo upřednostňuje klasické textové čtení (pohádky, příběhy, ...), jiný formu komiksovou, někoho zajímají encyklopedie. Proto i správný výběr je důležitou součástí motivace ke čtení. V neposlední řadě jako motivace funguje také zájem okolí žáka o to, co čte. Vyprávění a rozhovory o přečteném, spolučtení (knihu čte dospělý společně s žákem, při čtení se střídají, nebo čtou některé pasáže společně), představení přečtené knihy ve škole spolužákům apod.

4. KRITÉRIA PRO HODNOCENÍ DOSAŽENÉ ÚROVNĚ TECHNIKY ČTENÍ A JEHO POROZUMĚNÍ

■ SPRÁVNOST ČTENÍ

Číst správně znamená číst bez chyb, tedy ve shodě s napsaným. Správnost čtení závisí na obtížnosti textu a dalších faktorech, například požadavcích na tempo čtení. Pokud tedy chceme zhodnotit, zda žák dokáže číst správně, musíme zvolit text přiměřený jeho momentálním schopnostem.

■ PLYNULOST ČTENÍ

Číst plynule znamená číst slova napoprvé bez slabikování a číst text bez přestávek na místech, kde to není přirozené z hlediska obsahového či rytmičkého. Vázané slabikování přiměřeným tempem lze považovat za předstupeň plynulého čtení. Pokud nejsou mezi slabikami ve slovech velké pauzy, nedochází k jejich opakování, nejsou v nich při čtení chyby oproti správnosti apod. Vázaným slabikováním čtou žáci ke konci 1. ročníku, ale i někteří žáci ve 2. ročníku. K plynulému čtení se dostávají postupně podle svých aktuálních možností. Ve 2. ročníku by žáci měli dospět k plynulému čtení krátkých vět se slovy ne příliš složitě stavby.

■ TEMPO ČTENÍ

Tempo čtení je individuální, ale mělo by se postupně přiměřeně zvyšovat. Při příliš pomalém tempu ztrácejí žáci souvislost a zhoršuje se porozumění čtenému. Při příliš rychlém tempu žáci dělají chyby oproti správnosti, čtení ztrácí plynulost a tím opět zhoršují porozumění čtenému.

■ ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

Číst s porozuměním znamená, že žák ví, co a o čem čte, rozumí tomu, co je textem vyjádřeno. Zde je úzká souvislost mezi všemi výše uvedenými kritérii a mezi výběrem vhodného textu, který je přiměřený žakovým schopnostem, jeho rozumové, jazykové i čtenářské úrovni. Porozumění napomáhá nejen vhodný výběr textu, objasnění některých slov či slovních spojení, opakované čtení textu či jeho části, ale i zadávání dalších úkolů, které porozumění napomáhají.

■ VÝRAZNÉ ČTENÍ

Číst výrazně znamená číst zřetelně, jasně, dostatečně nahlas se správnou výslovností, s důrazem na slova, která jsou ve větě důležitá z hlediska smyslu, číst s přirozenou intonací, s pauzami na vhodných místech, s citovým zabarvením a vhodným tempem. Je to tedy komplex všech předchozích dovedností s přidanou hodnotou výraznosti. Vhodným způsobem, jak vést žáky k výraznému čtení, je výrazné předčítání vyučujícím, jiným dospělým či žákem, který tuto dovednost zvládá. Nápodoba je nejjednodušší cesta k výraznému čtení. Pro žáky je výrazné čtení poměrně obtížné, protože závisí na dobře zvládnuté celkové technice čtení. Proto ve 2. ročníku zařazujeme do čtení pouze prvky výrazného čtení (čtení logických celků ve větě, důraz na některá slova, intonace vět i souvětí, čtení přímé řeči, ...), postupně a na vhodném textu je nacvičujeme. Kratší texty můžeme zkoušet číst výrazně po přípravě.

5. ZÁKLADNÍ METODY PRÁCE PŘI VÝUCE ČTENÍ VE 2. ROČNÍKU

■ VÝUKOVÁ METODA (METODA VÝUKY)

= systém vyučovacíh činností vyučujícího a učebních aktivit žáků směřujících k dosažení daných edukačních cílů.

a) Hlasité čtení

Hlasité čtení celé třídy, skupiny, jednotlivce či samotného vyučujícího je základní metodou práce při výuce čtení ve 2. ročníku. Hlasité čtení je v tomto ročníku vhodné pro všechny žáky, protože zlepšuje vlastní techniku čtení, učí poslechu a zlepšuje porozumění čtenému. Viděné, čtené a slyšené se spojuje v jeden celek.

Pro hlasité předčítání nového textu jednotlivcem je vhodné využívat lepší čtenáře, příp. text čte přiměřeným tempem sám vyučující tak, aby žáci stihli text sledovat očima (přímá účast zraku). Pokud nový text čte žák, který čte velmi pomalu, s chybami oproti správnosti i oproti plynulosti, zhoršuje se porozumění čtenému jak u toho, kdo text čte, tak u žáků, kteří mají s porozuměním větší potíže, ale dokonce i u žáků, kteří jindy textu porozumí dobře. Zároveň se může stát takové čtení pro slabší čtenáře frustrující a neúspěch může blokovat další chuť číst. Protože číst nahlas potřebují všichni, slabším čtenářům u nového textu vybíráme úsek (větu), která odpovídá jejich aktuálním schopnostem, nebo jejich čtení využijeme při opakovaném čtení textu či čtení textu po předchozí přípravě (individuální čtení, domácí čtení, ...).

b) Čtení šeptem

Čtení šeptem je přechod mezi čtením nahlas a čtením potichu. Čtenář při čtení pohybuje rty a šeptá. Číst šeptem pomůže některým žákům právě k přechodu k tichému čtení. Když žák pohybuje rty a slyší sám sebe, neztrácí se tak soustředění na text a porozumění textu. Zpočátku čtou žáci jen kratší úseky, např. zadání cvičení, zadání úkolu pod textem, krátkou část textu, a až později úseky delší.

c) Tiché čtení

Tiché čtení je čtení pouze očima bez pohybu rtů. Je rychlejší než hlasité čtení, protože mluvidla jsou při něm v klidu. Toto čtení není vhodné zařazovat příliš brzy. Žáci, kteří nejsou dobří čtenáři a dopouštějí se stále chyb oproti správnosti a plynulosti, si význam některých slov domýšlejí a ztrácí rychle porozumění textu. Navíc si tímto způsobem čtení fixují chyby, které při tichém čtení nejsou slyšet, např. nevázanost čteného, opakované čtení, záměny hlásek, komolení slov apod.

Ve 2. ročníku by se tiché čtení mělo zařazovat jen občas, a to v závislosti na tom, jakou úroveň hlasitého čtení žák má. Číst potichu by mohl žák procvičovat například:

- na úkolech, které čte z lístečku a má je pak splnit před spolužáky, např. *Zvedni pravou ruku.*,
- na pokynech, které ho samostatně zaměstnají, např. *Nakresli dům se zahradou a se stromem v ní.*,
- na pokynech v učebnici, čítance, písance, na tabuli, ...,
- na slovních úlohách v matematice,
- na kratších textech, ale vždy s kontrolou porozumění (otázkou, úkolem, ...).

d) Poslechové čtení

Poslechové čtení má dva rozměry. Buď žák sleduje předčítaný text očima, nebo ho jen poslouchá. Sledování textu očima nutí žáka postupovat očima v textu podle slyšeného, i když samotný žák by tak rychle nečetl. Ovšem i tento způsob práce vyžaduje přiměřenost tempa čteného textu, jinak se žáci v textu přestanou

orientovat, nedochází k porozumění textu a toto čtení pak ztrácí svůj smysl. Takovýto způsob čtení pomůže žákům „přečíst“ také text, který by byl pro ně náročný jak svou obtížností, tak svým obsahem.

Poslechové čtení, kdy žák opravdu jen poslouchá, je spíše kategorizované jako poslech čteného, ale i při tomto způsobu „čtení“ žák posiluje některé dovednosti. Slyší, jak vypadá čtení druhého, může toto čtení hodnotit podle daných kritérií (plynulost, výraznost, ...) a zároveň si tato kritéria uvědomuje a snaží se je aplikovat do svého čtení. Po poslechovém čtení je také třeba zkontrolovat porozumění slyšeného a vhodnými otázkami vrátit žáka k textu.

e) Vyhledávací čtení

Je způsob čtení s určitým záměrem. Čtenář se při čtení soustředí na informaci, kterou má v textu vyhledat, např. vyhledat názvy zvířat, jména hlavních postav příběhu, určit, kde se děj odehrává, vyhledat část textu, ve které se najde popis postavy apod. Proto se vyhledávací čtení často zařazuje po prvním či vícetím přečtení textu. Čtenář nemusí vždy číst znovu text celý, vyhledává jen požadované údaje, někdy se orientuje jen v některé části textu.

f) Studijní čtení

Studijní čtení je čtení textů se záměrem získávání informací, vědomostí a znalostí z různých oborů. Kromě klasických naučných textů z učebnic jde také o texty z časopisů a encyklopedií, o články na internetu apod. Tento způsob čtení již vyžaduje určitou úroveň čtenářských dovedností, dobré porozumění textu a schopnost analyzovat z něj požadované či podstatné. Žáci by se měli učit s textem tímto způsobem pracovat co nejdříve, protože je to pro ně důležité s ohledem na budoucí přípravu na vyučování i pozdější studium. Tento typ čtení se ve 2. ročníku zařazuje jen v podobě přípravy na budoucí studijní čtení. Žáci plní pouze dílčí úkoly tak, aby byli ve vyšších ročnících schopni tento typ práce použít. Např. určit téma, se kterým nás text seznamuje, odpovědět na některé otázky podle textu apod.

g) Zážitekové čtení

Zážitekové čtení je vlastní čtení knih. Ve škole je součástí literární výchovy, většinou jej však žáci uplatňují doma. Někteří žáci začínají číst samostatně první knihy již koncem 1. ročníku. Ve 2. ročníku už by měli některou vhodně zvolenou knihu přečíst všichni. Při volbě knihy jsou žáci výrazně ovlivněni tím, s jakými knihami se seznamují ve škole, doma či u kamarádů. Teprve později si vybírají knihu podle svých zájmů. Zpočátku by měla být kritériem výběru také obtížnost textu, proto žáci jistě přivítají knihy z edice „První čtení“. Texty v těchto knihách jsou svou obtížností i volbou témat přizpůsobené začínajícím čtenářům tak, aby je od čtení neodradily, ale potěšily, pobavily a hlavně motivovaly k dalšímu čtení. Pro první čtení jsou také vhodné knihy říkadel, jednoduchých říkanek, hádanek apod., protože právě délka textu je jedním z faktorů, které od čtení odrazují. Platí ovšem závislost, že čím zdatnější čtenář, tím postupně obtížnější text. Dobré čtenáře jednoduchá dvojverší či krátké texty neuspokojí. Horší čtenáře neadekvátní obtížnost zase odradí a vyvolává nechuť číst. Vhodná volba knihy je základem k úspěšnému přečtení první knihy, a tím i motivací k dalšímu čtení. Důležité je také to, aby si o přečtené knize mohl žák s někým popovídat, aby byl projeven zájem o to, co četl, co se mu líbilo, případně nelíbilo a proč. Ve škole mohou žáci přečtené knihy prezentovat, doma pak záleží na rodině, jak pomůže podněcovat další vlastní čtení svých dětí. Je dobré, aby vyučující s rodiči, např. na třídních schůzkách, na toto téma pohovořil a význam motivace pro další čtení dětí objasnil.

6. DALŠÍ METODY PRÁCE PŘI VÝUCE ČTENÍ VE 2. ROČNÍKU

METODA PRÁCE

= způsob práce, který vyučující pro práci ve vyučování zvolil

a) Projektové vyučování

Při projektovém vyučování se učivo soustřeďuje kolem určitého ústředního motivu. Uplatňují se poznatky a dovednosti z různých předmětů, často i v jiných souvislostech. Projektové vyučování lze jen těžko včlenit do běžné vyučovací jednotky. Proto se zpravidla realizuje v blocích a jeho funkce je integrativní, neboť překračuje rámec jednoho předmětu. Práce na velkých projektech je záležitostí žáků vyšších ročníků – příprava i realizace projektu je poměrně náročná. V podmínkách nižších ročníků je pro žáky dostačující práce na krátkodobých projektech s mezipředmětovým propojením zvoleného tématu. Při déle trvajících projektech

by mnozí žáci brzy ztráceli zájem o práci, protože se nedokážou na dané téma delší dobu soustředit, neudrží dostatečně dlouhou dobu pozornost a chuť na úkolu pracovat, v tématu se postupně ztráčí.

b) Dramatizace

Dramatizace textů (např. pohádek) a různých situací je u žáků velmi oblíbená. Vhodnou formou dramatizace je také čtení textu po jednotlivých rolích. Žáci se při čtení či vlastní dramatizaci ztotožní s postavou, více se osmělí při verbálním i neverbálním projevu (práce s hlasem, intonace, mimika, gesta, ...).

Dramatizace s využitím loutek či maňásků je pro děti mladšího školního věku také velmi přitažlivá. Lehce se stávají zvířátky, pohádkovými bytostmi či hrdiny z příběhu. Při dramatizaci se mohou často projevit i žáci, kteří se jeví jako zamlklí a do výuky se příliš nezapojují. Když však hrají roli někoho jiného, nezastupují sami sebe a nemusí se bát případného neúspěchu.

S přibývajícím zkušenostmi žáků zařazujeme také dramatizaci situací „z běžného života“, např. chování v obchodě, v divadle, ... Cílem je to, aby si žáci některé situace sami vyzkoušeli, případně o nich podrobněji hovořili (přivolání pomoci, omluva, libovolná situace ze třídy, ...).

c) Recitace

Recitace (přednes) básnického textu je do hodin čtení a literární výchovy zařazována celkem pravidelně. Přednesu by měla předcházet příprava (dechová příprava, výslovnost, práce s hlasem, zdůraznění některých slov, pauzy, intonace, ...). Navíc učení se něčemu nazpaměť napomáhá procvičování paměti žáků. Recitace může být: sborová ve dvojicích, ve skupinách či jako přednes celé třídy, nebo individuální recitace jednotlivců. Sborová recitace pomůže těm žákům, kteří by se ostýchali báseň přednést sami.

d) Kritické myšlení

Kriticky myslet je schopnost, která se rozvíjí průběžně různými činnostmi. Myslet kriticky znamená, že informace, které se k nám dostávají, promýšlíme do hloubky. Bereme v úvahu také zdroje a cesty, kudy se k nám informace dostaly, zvažujeme argumenty pro případnou diskusi, hledáme souvislosti s dalšími tématy, jiná řešení problému apod. Přitom rozvíjíme také schopnost komunikovat, vzájemně si naslouchat, mít nějaký názor, umět vyhledat argumenty pro jeho podporu apod. Jde o to, aby se fakta a informace prakticky využívaly a aby se s nimi dělo i něco významnějšího, než je pouhé memorování.

Při rozvoji kritického myšlení se doporučuje proces učení realizovat ve třech fázích: 1. evokace – uvědomění si toho, co o problematice vím; 2. uvědomění – získávání nových informací a poznatků; 3. reflexe – uvědomění si toho, co nového jsme se naučili, pochopili, příp. nepochopili.

e) Činnostní učení

Při činnostním učení se vyučující snaží, aby žáci objevovali souvislosti či zákonitosti prostřednictvím různých činností (manipulační činnosti s pomůckami, didaktické hry, ...). Žáci formulují a vyvozují různá zobecnění sami, vyučující pak formulaci upřesní tak, aby odpovídala danému učivu. Při činnostním učení je zapojena aktivně většina žáků, čímž se zvyšuje jejich podíl na objevování nových poznatků, a tím i následné zapamatování. Učivo se pomocí činností také procvičuje a upevňuje, takže vyučovací hodiny jsou pracovní, aktivní a ubývá např. frontální práce. Hlavní role vyučujícího ustupuje do pozadí, žáci jsou schopni ho často velmi rychle zastoupit. Vyučující práci pozoruje, kontroluje a může se věnovat těm žákům, kteří potřebují jeho individuální pomoc.

f) Diskuze – komunitní kruh

Komunitní kruh je metoda, při které se rozvíjí komunikační dovednosti (diskuze; vím, kdy mohu mluvit, naslouchat, vyjádřit nesouhlas, argumentovat, ...). V podmínkách nižších ročníků bývá práce v kruhu zařazována právě pro možnost zapojení všech žáků (ale netrváme na tom). Významné je také to, že žáci na sebe při diskuzi vidí. Mohou sledovat reakce jednotlivých mluvčích. Žáci se do diskuze zařazují podle předem dohodnutých pravidel (upozorní na to, že chtějí hovořit např. nějakým gestem), aby se nepřekřikovali. Ostatní se musí naučit to respektovat, učit se mluvčího nepřerušovat, neskákat mu do řeči, učit se naslouchat druhým.

Poznámka: Některé další metody, např. myšlenkové mapy, vyprávění, popis, práce s jinými zdroji informací, brainstorming, ..., přiblížíme při konkrétních metodických poznámkách práce s texty.

7. FORMY PRÁCE PŘI VÝUCE ČTENÍ VE 2. ROČNÍKU

FORMA PRÁCE

= organizační forma výuky, způsob, jakým vyučující organizuje práci ve vyučování.

a) Frontální práce

Je zatím stále jedna z nejčastěji užívaných forem práce v nejnižších ročnících v současné škole. Jedná se o způsob vyučování, při němž vyučující pracuje hromadně se všemi žáky ve třídě, a to jednou společnou formou se stejným obsahem činnosti. Řadí se sem i např. řízená samostatná práce, společná kontrola úkolů, rozhovor vyučujícího s celou třídou, poskytování zpětné vazby a hodnocení žáků.

Čím dál větší měrou se ale do práce zařazují i jiné formy práce, kterými rozvíjíme další dovednosti a schopnosti žáků. Pokud jsou prvky jiných forem práce zařazovány od 1. ročníku, může se pak ve vyšších ročnících zařazovat řada dalších způsobů práce, která na tyto základní způsoby práce navazuje a dále je rozvíjí.

b) Skupinová práce

Při skupinové práci je třída rozdělena do několika skupin, které na zadaném či zvoleném úkolu pracují samostatně. Nejmenší skupinou je dvojice. Práci dvojic můžeme zařazovat velmi brzy, žáci mohou ve dvojicích hrát např. různé didaktické hry. Učí se respektovat určitá pravidla, spolupracovat na přípravě, průběhu i dokončení hry, vzájemně komunikovat, soustředit se i v určitém ruchu ve třídě. Postupně zkoušíme práci menších skupin. Úkoly pro skupiny volíme adekvátně schopnostem žáků tak, aby si s prací ve skupině žáci poradili. Obzvláště zpočátku je dobré práci ve skupině ukázat, říci si, co musí skupina pro splnění úkolu udělat, jak postupovat apod. Složení skupin by se mělo měnit tak, aby se ve skupině setkávali různí žáci a učili se tak spolupracovat postupně se všemi spolužáky.

c) Individualizace ve výuce

Individualizace ve výuce je jeden z významných požadavků v současné škole. Jedná se o takový způsob výuky, při kterém podporujeme společné vzdělávání žáků s rozdílnou úrovní schopností. Přitom takovéto rozdíly respektujeme a zohledňujeme při plánování, realizaci a hodnocení práce. Jde tedy nejen o individuální přístup k jednotlivým žákům a jejich potřebám, ale i o možnosti individuálního projevu jedince a jeho vyjádření. Individuální přístup potřebují nejen žáci nadaní, ale i žáci se speciálními vzdělávacími potřebami či žáci s různými postiženími. Proto vyučující musí plánovat práci s ohledem na to, jaké žáky a s jakými potřebami ve třídě má. Ve třídách mohou některým žákům pomáhat asistenti pedagoga. Zajišťují, aby takový žák integrovaný do běžné třídy zvládl práci v rozsahu jeho možností a podle jeho individuálního plánu. Pro nadané žáky zase vyučující zajistí takovou práci, která je bude rozvíjet a motivovat k další práci. Žáci tak při práci s textem mohou vybírat z několika úkolů různé obtížnosti, k problematice se mohou vyjádřit zvoleným způsobem (pisemně, výtvarně, ...), mohou navrhnout jiná řešení apod.

d) Vyučování s využitím techniky

Do vyučovacích hodin je stále více zařazována práce s didaktickou technikou a interaktivními pomůckami. Je již běžné, že školy mají ve svých učebnách kromě audio a videotechniky také interaktivní tabule, žáci pracují s počítači či tablety. Školy mají k dispozici také učebnice v interaktivní podobě. Běžný je přístup na internet. Práce ve vyučovacích hodinách tak nabývá jiných rozměrů než dříve. Pokud mají žáci k dispozici počítače či tablety, mohou pracovat více individuálně, vyhledávat další informace, pracovat s interaktivními cvičeními apod.

e) Beseda

Beseda je vhodným doplněním práce v hodinách čtení a literární výchovy. Její obsah může souviset s tématem, se kterým se v hodinách čtení pracovalo. K besedě může být přizvána také některá osobnost, např. ředitel školy, spolužák, jenž dosáhl úspěchu, policista, ..., nebo osobnost spojená přímo s knihou, např. autor či ilustrátor. Při takové akci mají žáci možnost se blíže seznámit s činností hosta, s jeho prací, zájmy apod. Některé akce se uskutečňují přímo v prostorách knihovny, která je pro děti přímo organizuje. Pokud budou mít žáci možnost klást otázky, je dobré, aby je vyučující na to připravil (i formou některé didaktické hry). Žáci by si měli otázky promyslet, připravit jejich přibližný obsah a znění, protože především mladší žáci potom nedokážou rychle svou otázku zformulovat.

f) Vycházka, exkurze, výlet, návštěva kulturního zařízení / kulturní akce

Do školního vyučování bývají zařazeny i další formy práce, které jsou realizovány mimo třídu či školní budovu. Vycházky, výlety či exkurze jsou pro žáky nejen zpestřením běžného vyučování, ale žáci si mohou

své znalosti, dovednosti a schopnosti prohloubit a třeba i vyzkoušet v praxi. Např. během akce dostanou úkoly, jejichž zadání si musí přečíst a na splnění úkolu se soustředit. Pracují např. ve skupinách, získávají informace z informačních tabulí, textů apod.

Do této skupiny forem práce patří i společná návštěva kulturního zařízení (divadlo, kino, muzeum, ...) a akcí konaných přímo v nich, jako jsou například divadelní či filmová představení, koncerty, výstavy, ... Přítomnost žáků na těchto akcích doplňuje výuku a učí žáky vhodnému chování. Vyučující by měl akci po jejím skončení s žáky vyhodnotit. Žáci by měli mít možnost se k akci vyjádřit, hodnotit ji (kladně či záporně) apod. Nestačí však jen vyjádření *Líbilo/Nelíbilo se mi to*. Žáci by měli vyjádřit, proč se jim daná akce líbila/nelíbila. Navíc každá akce může být využita k další práci ve vyučování. Např. žáci k ní vytvoří ilustraci, sestavují osnovu příběhu, popisují postavy, čtou podobný příběh, ...

8. LITERÁRNÍ VÝCHOVA A MIMOČITANKOVÁ ČETBA

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Literární výchova je součástí výuky českého jazyka. Úzce souvisí s výukou čtení. Obsah literární výchovy je naplňován zejména obsahem zvolené čítanky a mimočítankovou četbou. Ta může být buď přímo součástí vyučování, nebo jde o vlastní četbu žáků. Do hodin čtení a literární výchovy, ale mezipředmětově také například do hodin prvouky, zařazuje vyučující práci s dalšími texty. Žákům se tak do ruky dostávají další knihy, časopisy, encyklopedie, slovníky apod. Využívají je při plnění některých úkolů, při práci na projektech, při dohledávání dalších informací apod. Poznávají tak, že čtení je nejen zdrojem zábavy (zážitkové čtení), ale i nezbytným předpokladem pro další vzdělávání. Žáci se učí s texty smysluplně pracovat, orientovat se s v nich, vyhledávat informace, a tím rozvíjet potřebné čtenářské dovednosti. Měli by si také uvědomovat význam správného a plynulého čtení (lepší porozumění textu, schopnost plnit další úkoly, ...).

Žáci se v rámci literární výchovy seznamují s různými literárními žánry. V nižších ročnících jsou oblíbené pohádky, bajky, příběhy s dětským a zvířecím hrdinou. Seznamují se s básnickými texty, pracují s veršem, rýmem, učí se výraznému přednesu a učí se básním nazpaměť.

MIMOČITANKOVÁ ČETBA

Ve škole čtou žáci některé knihy společně. Záleží však na vybavení školní knihovny, tj. zda mohou mít všichni žáci stejnou knihu (nebo alespoň jednu do dvojice), nebo ve vyhrazeném čase čtou různé knihy podle výběru a doporučení.

Doma čtou žáci knihy z vlastní knihovničky nebo knihy, které si zapůjčili od kamarádů nebo v knihovně. Pokud žák čte nerad nebo není zdatný čtenář, bude potřebovat při výběru poradit. Kniha by neměla být příliš náročná ani obsahem, ani obtížností textů. O přečtených knihách by měli mít žáci možnost hovořit, prezentovat je, přiblížit spolužákům (rodičům), případně je ostatním doporučit. Formu prezentace volí vyučující. Měl by myslet na to, že např. vedení tzv. čtenářských deníků je jednou z vhodných forem práce žáků vyšších ročníků. U žáků nižších ročníků postačuje záznam názvu knihy a autora doplněný např. ilustrací či nějakým postřehem. Měli bychom si uvědomit, že vypisování obsahu knihy je v podstatě slohová práce, kterou žák v nižším ročníku jen těžko zvládne sám (a bývá potom domácím úkolem spíše pro rodiče). Zapišou-li si žáci jen požadované údaje, doplní-li ilustraci či postřeh, zvládnou to i během vyučování, např. na volné listy, které si potom mohou založit do svého portfolia. Chceme přece žáky ke čtení podněcovat, a ne je odrazovat. Chceme, aby děti četly co nejvíce a rády.

9. ÚKOLY A CÍLE ČTENÍ VE 2. ROČNÍKU

V hodinách čtení ve 2. ročníku se zaměřujeme na:

- postupný přechod od vázaného slabikování (případně od čtení písmen u tzv. genetické metody) ke správnému plynulému čtení slov, slovních spojení, jednoduchých vět a krátkých textů,
- podporu porozumění čtenému rozvojem čtenářských dovedností (objasňování slov, slovních spojení, odpovědi na otázky, vyprávění, domýšlení, ...),

- orientaci v textu (vyhledávání slov, vět, členění na odstavce, ...),
- zařazování čtení s prvky výraznosti (např. výslovnost, intonace, přímá řeč, ...),
- vyprávění podle otázek, obrázkové či slovní osnovy, vlastní vyprávění,
- přednes kratších básní (i z paměti),
- orientaci v básni – verš, sloka; rým,
- práci s dalšími zdroji informací (texty v jiných knihách, encyklopediích, časopisech, na internetu, ...),
- mezipředmětové propojení čtení s ostatními předměty,
- seznamování s různými žánry prózy a s poezií vhodnými pro danou věkovou kategorii,
- vlastní četbu knih.

10. NÁMĚTY NA CVIČENÍ, KTERÁ PODPORUJÍ ČTENÍ S POROZUMĚNÍM A ROZVÍJEJÍ ČTENÁŘSKÉ DOVEDNOSTI

a) Uvědomování si významu slov

- oddělování slov v souvislé řadě, např. *houskyloupáčkychlébmáslosýr* (Čít2, str. 13)
- oddělování slov ve větě, např. *OnohodneleželFíkpodautem.* (Čít2, str. 10)
- výběr vhodného slova do věty, např. *Veverka si šla sehnat něco dobrého na ___ – kožíšek, zub, smrk.* (Čít2, str. 18)
- opis slova hádankou, např. *Je to druhý měsíc ve školním roce. (říjen) Domácí zvíře, které hlídá dům. (pes)* (Čít2, str. 27)

b) Vyhledávání v textu

- vyhledávání slov podle zadání, např. *školák, maminka, nádobí, kolo* (Čít2, str. 35)
- vyhledávání vět podle zadání, např. *A hned začal řev. U dveří se ozvalo zazvonění.* (Čít2, str. 36)
- vyhledávání slova, které svým významem do věty nepatří, např. *Druhého pejsek května časně zrána Spejbl s Hurvínkem ještě tloukli špačky. Oba společně růžička otevřeli dveře.* (Čít2, str. 47)
- vyhledávání informace v textu, vyznačení dané části textu, např. *Ve kterém ročním období se příběh odehrává?* (první věta) *Jak podle Vochomůrky vypadá koule, která neroztaje ani v létě?* (Čít2, str. 62)
- odpověď na otázky či potvrzení pravdivosti vět podle textu slovy ano/ne, např. *Stará hájovna se jmenovala U šesti buků. Děti hajného se jmenují Jeník a Růženka.* (Čít2, str. 80)

c) Orientace v textu

- vyhledávání požadovaného slova, věty, informace ve větě / v odstavci, např. *V první větě přečti poslední slovo. (učitelka) Ve druhém odstavci přečti druhou větu. (Bylo tam namalováno, jak si správně čistit zuby.) V posledním odstavci vyhledej, co by se nemělo jíst před zubařskou prohlídkou. (tuňák a česnek)* (Čít2, str. 87)
- vyhledávání části textu, která vypráví, proč..., např. *holub nemohl zprávu vrbců doručit* (Čít2, str. 100)
- seřazení vět z textu podle jejich dějové posloupnosti, např. *Vzal si aktovku a podíval se do zrcadla. V úterý Josifka probudilo pípání budíku. Cestou do školy potkal Toníka s Kryštofem. Poté se vyčistil zuby a učesal se.* (Čít2, str. 143)
- odpověď na otázku podle textu (procvičujeme odpovědi celou větou, vyhledáváme odpověď v textu), např. *Kdo lital druhý den nad Ferdovou chaloupkou? Do čeho se jim zamotalo laso? Co chtěl Pytlík chytit do lasa?* (Čít2, str. 154–155)

d) Vyjádření obsahu přečteného

Vyjádření obsahu přečteného, ať textu, nebo knihy, je častý úkol, který bývá žákům zadáván. Ale vůbec to není jednoduchý úkol. Žáci se musí postupně naučit chápat, jak je dílo uspořádané, jak je postavena hlavní dějová linie, které momenty jsou hlavní a které podružné, jaké jsou souvislosti v ději a jak se děj rozvíjí. Zpočátku vedeme žáky k tomu, aby odpovídali na otázky, které je navádějí ke struktuře děje. Při práci s obrázkovými osnovami učíme žáky jednotlivé obrázky pojmenovávat výstižnými nadpisy či krátkými větami. Později zkusíme děj vyjadřovat klíčovými slovy, podle kterých lze posléze děj vyprávět.

K podobné práci je potřeba vybírat vhodné texty, které jsou jasně dějově dělené, žáci se v nich dobře orientují.

Obsah může být zpracován:

- graficky – myšlenkové mapy, řetězce slov, časová osnova, ...,
- výtvarně – obrázková osnova,
- písemně – nadpisy k jednotlivým celkům.

VI. METODICKÉ POZNÁMKY K ČÍTANCE 2

1. TĚŠÍME SE DO ŠKOLY (strana 3–14)

Cílem učiva první kapitoly je postupné zopakování a upevnění si učiva 1. ročníku, rozvoj komunikačních dovedností a slovní zásoby a aktivní a uvědomělá práce s textem. Za každým textem je zařazeno několik úkolů rozvíjejících čtení s porozuměním a dovednosti potřebné pro práci s textem. Vzhledem k čtenářským schopnostem žáků jsou na začátek čítanky 2. ročníku zařazeny básničky, říkadla a krátké texty. Kromě nich se žáci učí pracovat i s jednoduchou dramatickou scénkou. Tematicky se kapitola zaměřuje na začátek školního roku a nadcházející podzim.

UČIVO A DÍLČÍ VÝSTUPY ŽÁKA

Jazyková výchova

- hláska/písmeno, slabika, slovo, věta
- hlásková analýza a syntéza slov (určování první/poslední hlásky ve slově, dělení slov na slabiky, skládání slabik do slov, počet slabik ve slově)
- věta (skládá se ze slov, určování počtu slov ve větě, mezery mezi slovy)
- písmena a jejich podoby (malá a velká tiskací)
- vlastní jména (zápis jména a příjmení s velkými počátečními písmeny)
- správný pravopis slov

Žák:

- čte věty se správnou intonací
- správně vyslovuje slova
- porozumí jednoduchému čtenému textu
- je schopen vyprávět krátký příběh, diskutovat o něm a odpovídat na otázky

Čtení a literární výchova

- vázané čtení se správnou intonací na konci vět
- správná výslovnost (zejména dlouhých samohlásek)
- porozumění jednoduchému čtenému textu
- rozhovor – *Těšil(a) jsem se po prázdninách do školy? Proč ano, proč ne.*
- rým

Žák:

- uvědomuje si pojmy „věta, slovo, slabika, hláska/písmeno“
- ve slově určí první a poslední hlásku, spočítá počet písmen v napsaném slově
- vyjadřuje své pocity z přečteného textu
- rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších
- rozděljuje slova na slabiky vytleskáváním, určí počet slabik
- spočítá slova ve větě
- uvědomuje si správný pravopis vlastních jmen
- uvědomuje si, co znamená „číst správně“
- zkouší se zamýšlet nad významem některých slov
- vyhledá dvojice slov, které se rýmují

Komunikační a slohová výchova

- prohlubování komunikačních dovedností (slovní vyjádření prožitku, popis prožitých událostí, průprava k vyprávění a popisu)
- rozvíjení slovní zásoby
- porozumění textu (řazení vět v časové posloupnosti)
- dramatizace

Žák:

- dokáže říct několik vět o tom, co zažil
- rozumí, která slova se k danému tématu hodí, či nikoliv, a sám některá vytvoří
- rozumí řazení děje, událostí v časové posloupnosti, v jednoduchých případech věty seřadí
- rozlišuje herní a reálnou situaci, vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná, spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace, zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla, dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce

Psaní

- zopakování hygienických návyků při psaní (správné sezení, úchop pera)
- opakování všech tvarů písmen
- zvláštní důraz na podobné tvary (malé *r/z, h/k, m/n*, velké *P/B/R, T/F, Z/S/L*), na méně frekventovaná písmena (*f, g, F, G, Y, U*), na obtížné tvary (*t, E, D*)

Žák:

- uvědomuje si správné hygienické návyky při psaní
- uvědomuje si podobné či obtížné tvary písmen

■ TĚŠÍTE SE DO ŠKOLY? (STRANA 3)

Práce s textem:

- *příprava*: rozdělování slov na slabiky, určování počtu slabik, čtení dvouslabičných a třislabičných slov jednodušší stavby (např. slova vztahující se ke škole: *žáci, pero, guma, sešit, tabule, učitel, ...*)
- čtení po slabikách
- vyprávění – o tom, zda se žáci do školy těšili (ano/ne)
- vytvoření myšlenkové mapy na téma „školní potřeby“

Myšlenkové mapy: Tvorba myšlenkových map je typem činnosti, při které si žáci buď uvědomují, co o daném tématu již vědí před jeho probíráním ve škole (úvodní, evokační myšlenkové mapy), nebo shrnují probírané téma na jeho konci. Uvědomují si, co nového se naučili, dozvěděli apod. (závěrečné, reflexní myšlenkové mapy). Žáci si doprostřed myšlenkové mapy (např. do oválu) napíší pojem, problém, téma (např. *škola, školní potřeby, podzim, les, ...*) a uvažují o dalších problémech, tématech, ..., které se k základnímu pojmu vztahují (např. *škola* – školní potřeby, osoby ve škole, školní prostory, činnosti, ...). Později se učí k některým těmto podtématům tvořit další myšlenkové mapy (např. školní prostory – tělocvična, učebna, laboratoř, jídelna, ...). Zpočátku vytváříme myšlenkové mapy společně, později mohou pracovat žáci v menších skupinách nebo i jako jednotlivci.

- přesmyčky (školní potřeby: *setyši, butale, magu, katuž, nálpe, ...*)

Speciální úkol:

- vyškrtávání písmen (*a, b, c, ch, u*) v tabulce a hledání tajenky (**TĚŠÍME SE DO ŠKOLY**).

■ UČITELKA

Práce s textem:

- *příprava*: rýmování – výběr slov, která se rýmují (a vyškrtnutí slov, která do řady nepatří), např. *pták – koťo, hák, lák; kosti – hosti, dosti, sekera; pes – les, aktovka, ves; ...*
- čtení spojené s doplňováním slov místo obrázků (nutné jsou rýmy)
- opakované pozorné správné čtení (číst správně znamená číst bez chyb, tedy ve shodě s tím, co je napsáno)
- vyučující říká verše, v každém druhém vynechá slovo, které mají žáci za úkol doplnit
- vyprávění o možném budoucím povolání (! VP)*

Speciální úkoly:

- procvičování písmen *b/d* (pravolevá orientace)
- vyhledávání slov s těmito písmeny (*b – být; d – dravý, do, rád, předčítat, b+d – budu*) (! ZP)
- popis obrázku – tichá příprava (! VP)

■ ZÁŘÍ (STRANA 4)

Práce s textem:

- *příprava*: čtení slov obtížnější stavby, např. *potměšile, všichni, strašná, brašna, bránit se, vzdělání*
- vysvětlení významu slov: *brašna* (zde aktovka), *tvářit se potměšile* (tvářit se potouchle/záludně/lstivě), *vzdělání* (soubor vědomostí nabytých studiem)
- čtení po slabikách, nezdůrazňovat (nevyrážet) (! DYSL)
- vyhledávání slov začínajících písmenem *b* (orientace v textu, pozornost): *brašnou, bráním, bledou*

Speciální úkoly:

- vyhledávání tvarově podobných písmen *m/n* ve slovech z básně (vizuální postřeh) (! ZP): *měsíc, potměšile, domě, mě (2×); všichni, navléknou, strašnou, školní, brašnou; bráním, vzděláním*
- kvantita slabik graficky vyjádřená • | (tj. krátká slabika, dlouhá slabika) – uvedena první věta (pro žáky je to nový úkol) – rytmus, sluchové vnímání; úkol může být zpočátku pro některé žáky obtížný (! DYSL, DYSORT, SP)

* Seznam zkratk užitých v této metodice najdete na str. 33.

MATES JE PES

Práce s textem:

- ukázkou doporučeno přečíst nejdříve vyučujícím (řeč přímá, věty tázací – intonace)
- *příprava*: čtení víceslabičných slov, např. *zarazila, rozdávala, zakňučení, zamračila, nerozhodně, ...*
- opakované čtení žáky
- k 3. úkolu (! VP) lze doplnit myšlenkovou mapu
- napsat některá jména spolužáků (upozornění na velká písmena)
- přesmyčky jmen, např. *REKMA, KANIMO, ŽATANE, BORLI, ...*

Speciální úkoly:

- vyhledávání slov s písmenem *ň*: *zakňučení, kňučidlo*
- vyhledávání slov, ve kterých je $2 \times m$ (*mimino, můžeme*); $2 \times n$ (*příznání, nerozhodně*); současně *m, n* (*jenom, Monika, něm, ostatním, nesmí, nejsem*) – postřeh, orientace v textu, soustředěnost (! ZP, DYSL)
- větná syntéza se zřetěžením (šipky): *MAREK MÁ ŠTĚŇ*
- kruhová syntéza: *MATES JE PES* (! ZP)

NAD KNIHAMÍ (STRANA 5)

Práce s textem:

- motivační rozhovor o knihách: jaké knihy známe, o čem mohou být (knihy zábavné, pohádkové, naučné, encyklopedie, slovníky, mapy, ...), ukázky knih
- čtení, vyhledávání rýmů
- vysvětlení významu slova *mnich* (seznámení s odkazem Věděli jste, že...?) a slov *skví se* (jasně, nápadně září/svítí), *vzlykat* (přerývavě naříkat, plakat)
- smyslové hry – poznávání věcí hmatem
- beseda o knihách – *Kterou knihu máš nejraději?* (možnost přípravy za domácí úkol)

Speciální úkoly:

- logopedie, výslovnost hlásek *h/ch* (! L, VP)
- vyhledávání slov s těmito písmeny a jejich zápis (tabule/sešit): *h* (*knihovna, knih, druhá, hmatu*); *ch* (*mnich*)
- vizuální postřeh, čtení slov podle barvy ve sloupcích: *mnich/knih, zlatě/šatě, básníka/vzlyká*
- **A, B** správné čtení řad písmen s výskytem *h/ch*

KAŠPÁRKŮV PRVNÍ ŠKOLNÍ DEN (STRANA 6, 7)

- společné vyvození, že text je připraven na čtení po rolích; uvědomění si, kdo v příběhu vystupuje (Kašpárek, modřín, stromy); připomenutí, jak se takový text čte (vynecháváme slovo označující postavu – zde je tučné, aby si žáci lépe uvědomili, kdo je na řadě se čtením); objasnění významu poznámek pro realizaci dramatizace (zde psané kurzívou)
- *příprava*: nácvik čtení obtížnějších slov, aby následné čtení bylo plynulejší, např. *prázdniny, o prázdninách, vyučování, opožděný, kalendář, 31. srpna...*
- čtení po rolích (po kratším úseku je vhodné žáky pro jednotlivé postavy vyměnit, aby se jich vystřídal více a byli více motivováni ke čtení)

Poznámka: Protože čtení po rolích bývá hlavně zpočátku pro některé žáky obtížné a čtou vše, tedy i názvy postav či poznámky v závorce, je dobré zpočátku přidělit na čtení jednoho žáka, který čte názvy postav, tím si ten, kdo má text pro danou postavu číst, uvědomí, že je se čtením na řadě.

- text čtou nejdříve nejlepší čtenáři, při opakovaném čtení zařazujeme do čtení i ostatní žáky, poslední úsek (řikanku) čtou při opakování všichni žáci
- příprava na čtení s prvky výrazného čtení (intonace oznamovacích a tázacích vět, práce s hlasem, např. věta „*Kašpárek dostane poznámku!*“ „*Nebud' smutný, Kašpárku!*“ ...)
- vyhledávání – vyhledáváme dvě slova, která znamenají tutéž věc (školní potřebu) – *penál, pouzdro*
- 2. úkol rozšířit o listnaté stromy, které rostou v lese
- omluvenka – způsoby omluvy v různých situacích
- pamětné osvojení řikanky na konci textu – lze doprovodit pohybem
- otázky k porozumění textu, např. *Co v lese na cestě Kašpárkovi překáželo? Kde se Kašpárek ocitl? Proč si Kašpárek myslel, že potřebuje omluvenku?*
- při opakovaném čtení mohou mít někteří žáci v ruce vyrobené postavy z textu, kterými mohou dramatizaci doplnit (Kašpárek, stromy, modřín)

- později můžeme zkusit vybraný úsek dramatinovat bez čtení, žáci se mohou vyjadřovat svými slovy; děj a smysl textu by měl být zachován
Poznámka: Tento text je na pamětné osvojení poměrně obtížný. Pro žáky je snadnější, je-li dramatinovaný příběh jednodušší a obsah dobře známý, např. známá pohádka.
- vyprávění – *Můj první školní den* (ať už vzpomínka na první školní den vůbec, či první den na začátku stávajícího školního roku)

Vyprávění: Vyprávění je slohový útvar, který uvádí nějaký příběh nebo událost v logické souvislosti nebo časové posloupnosti. Vypravované události a příběhy mohou být přímo ze života nebo být vymyšleny. Vyprávění by mělo být živé a napínavé, často jej oživuje přímá řeč.

Žáci mají vyprávění velmi rádi. Vyučující by je měl však postupně vést k tomu, aby jejich vyprávění bylo smysluplné, přiměřeně dlouhé, aby děj byl vyprávěn postupně tak, jak se stal, aby žák užíval kratší věty a „nezamotával se“ do složitých souvětí. Proto je dobré, aby si vyučující uvědomil cíl a postupoval k němu dílčími kroky. Ve 2. ročníku by si měl žák uvědomit, o čem bude vyprávět (= nadpis vyprávění) a k danému tématu by měl dokázat říci několik krátkých vět. Pomůže mu, pokud vyučující připraví jednoduchou osnovu pro vyprávění a žáci ke každému bodu řeknou jednu či dvě věty – k tématu „*Můj první školní den*“ např. *Ráno doma, Cesta do školy, Ve škole, Odpoledne a večer doma.*

Speciální úkoly:

- vizuální postřeh (sled linky), syntéza: **KAŠPÁRKŮV PRVNÍ ŠKOLNÍ DEN**
- odpovědi na otázky na boku textu
- vyhledávání slov s písmeny š, č, ž (postřeh, soustředění)
š: školka, Kašpárku (Kašpárek), školy, přišel, můžeš, našim, škola
č: jehličnaté, učitelku, učitel, učitelé, větvičku, básničku, větvičkami
ž: rozjezení, žáci, že, když, už, můžeš, žáčkové, každý, každá
- **A, B** – čtení řad s psacími a tiskacími tvary písmen Š, Č, Ž
- logopedické procvičování těchto písmen v říkankách (! L)

■ ŠKOLNÍ STRAŠIDLO (STRANA 8)

- *příprava:* nácvik čtení obtížnějších slov, např. *učitelka, překřikovali, zastavila, chlácholila, opatrně, nepočítala, otevřela, strašidlo, ...*
- čtení a odpovědi na otázky pod textem
- text obsahuje kratší věty, proto můžeme s žáky nacvičovat správné dýchání při jejich čtení, čtení vázaným slabikováním či plynulejší čtení podle aktuálních schopností žáků a čtení se správnou intonací na konci vět
- vysvětlení slov *chlácholila* (uklidňovala), *průvan* (rychlé proudění vzduchu místností)
- rozhovor o tom, jak strašidlo asi vypadá, vyučující může vytvářet k námětům žáků myšlenkovou mapu
- popis strašidla – každý žák řekne jednu větu, nebo žák popisuje vlastní obrázek strašidla (! VP)
- **Popis:** Popis je slohový útvar, který seznamuje se znaky a vlastnostmi živých bytostí, předmětů, činností a jevů. Základem popisu je pozorování. Při výběru popisovaných prvků zachováváme určité pořadí – začínáme nejdůležitějšími prvky a postupujeme k jednotlivostem. Popis může být doplněn schématy, náčrtky, obrázky apod.

Poznámka: V tomto případě se při popisu budou žáci zaměřovat pouze na vzhled strašidla. Slovní zásobu vyučující s žáky připravil při rozhovoru a vytváření myšlenkové mapy.

Speciální úkoly:

- písmena r/ř (logopedická říkadla) (! L)
- vyhledávání slov s r/ř v textu (vizuální orientace v textu): *přes, překřikovali, řekne, dobře, třídy, třídě, zavřená, otevřu, otevřela, tři; druhého, vyprávět, pravdě, určitě, průvan, vrátit, opatrně, strašidlo, určitě, Marek*
- **A** – doplňování písmen r a ř do neúplných slov

■ PRO ZASMÁNÍ (STRANA 9)

- anekdoty; příprava možných dalších anekdot do příští hodiny
- jazykolam: *Strč prst skrz krk.*
- zamýšlení se nad tím, jak asi vznikala některá česká příjmení, např. *Zelený, Černý, Kovář, Veselý, Středa, ...*

Speciální úkol:

- opakování tiskacích a psacích tvarů samohlásek
- vymýšlení slov začínajících na samohlásky (slovní zásoba)

■ MYŠI

- *příprava*: práce dvojic – vymyslet a napsat slova s písmenem š
- procvičování výslovnosti hlásky š, např. *Tiše myši, ši, ši, ši, ať nás nikdo neslyší.*
- čtení básně, vyhledávání slov, která se rýmují
- vyhledávání slov s písmenem š a kontrola, zda některá z nich měli žáci na lístečku při práci dvojic
- při plnění 1. úkolu se zaměříme na čtení správné délky samohlásek

Speciální úkoly:

- čtení malých psacích tvarů samohlásek (doporučuje se obtahování)
- čtení psacích tvarů písmen zasahujících pod linku (obtah doporučen)

■ FÍK VE ŠKOLE (STRANA 10, 11)

- motivace hádankou – vyučující popíše Fíka a Áju hádankou, žáci mají určit, o které postavy se jedná
- *příprava*: čtení vybraných slov, např. *spravoval, vrchovatě, přestávka, matematika, pravačkou, pokřikoval, ...*, případně jejich spojení s předložkou, např. *o přestávce, v matematice, ...*
- čtení po částech (i po odstavcích), sledovat porozumění textu pomocí otázek pod textem i pomocí dalších otázek, které pokládá vyučující
- vysvětlení slov *patník* (ochranný kámen u silnice), *pravačka* (zde hovor. pravá ruka/noha), *mdlo* (ochablost, skleslost, mdloba), slovního spojení *dělat psí kusy* (vyvádět, řídit)
- rozhovor: školní svačina, lze doplnit myšlenkovou mapou na téma „zdravá svačina“
- vyučovací předměty – jejich názvy ve spisovné i nespisovné podobě, např. *matematika – matika, tělocvik – tělák, ...*; rozvrh hodin dané třídy
- pravák × levák – objasnění, zkusit nakreslit/napsat něco druhou rukou
- vyhledávání slov v textu na str. 10, např. *tatínek, školník, lavice, vozík*, na str. 11 podle 1. a 2. úkolu pod textem
- rozhovor k 3. úkolu, lez zapisovat např. jen slovesa – *skákat, hledat, prosit, ...*
- vyprávění obsahu příběhu – nejlépe v kruhu: jeden žák – jedna věta

Vyprávění v kruhu: Žáci vyprávějí příběh postupně. Každý žák řekne jen jednu větu. Učíme žáky, aby tvořili krátké a smysluplné věty. Ostatní musí dávat pozor, jak se děj posunuje, aby dokázali v příběhu pokračovat, jsou-li na řadě. Tímto způsobem můžeme vyprávět známý (přečtený, prožitý, viděný, ...) příběh, ale také příběh smyšlený. Učující se s žáky dohodne, o čem příběh bude, např. *o jednom koťátku, o školní pastelce, ...*, a začne příběh první větou. Žák, který je na řadě zkusí v příběhu pokračovat. Pokud některý žák neví, jak pokračovat, nenutíme ho a další větu tvoří následující žák. Někdy může směr děje nastavit vyučující tím, že v určité fázi vyprávění řekne větu opět on a pak zase pokračují žáci. Tento způsob práce podporuje dovednost vyprávět a rozvíjí fantazii žáků.

- shlédnutí/přečtení tohoto či jiného příběhu o Fíkovi

Speciální úkoly:

- číst výpisky na bocích textu (nový poznatek pro žáky 2. ročníku)
- popisy obou obrázků – verbální projev
- sklad věty z uvedených slov (**FÍK JE PES A UMÍ MLUVIT**)
- **A** – vizuální postřeh, oční pohyby – vyhledání stejných obrazců (b/c) (! ZP)
- čtení tvarů velkých psacích písmen (seřazeno podle podobnosti tvarů nebo s podobným začátkem při psaní atd.)

■ PÍSMENKA (STRANA 12)

- čtení a pamětné učení, např. opakováním veršů po vyučujícím/žákovi, který je předčítá
- určování správně napsaných tvarů, které jsou kolem básně
- opakování obtížnějších psacích tvarů, zejména velkých písmen, např. *L, Z, S, G, F, ...*
- každý žák napíše své jméno a příjmení velkými tiskacími písmeny a pak psacím písmem (upozornit na velká písmena)
- báseň lze zkusit opsat – upozornit na to, že při psaní básně se každý verš píše na samostatný řádek; pozornost při opisu – diakritická znaménka

■ JAK SE UČIL VÍTR ČÍST

- *příprava*: dechová cvičení (vítr), foukání do listů, kousků papíru, peříček, ...
- čtení po slabikách (výrazné dělení)
- vyhledávání rýmů

- odpovědi na otázky
- přesmyčky slov z textu: *BAKÁT (KABÁT), VOKŘÍ (KŘOVÍ), TYLIS (LISTY), VRTÍ (VÍTR)*

Speciální úkol:

- **A** – slovní syntéza ze slabik s barevnou dopomocí: *listy, vítr, křoví, rozházel, obrací, kabát, bříza, žluté*

■ JAK PÍSMENKO M UTEKLO (STRANA 13, 14)

- *příprava*: nácvik čtení obtížnějších delších slov, např. *nejzvědavější, nejneklidnější, rozžihala, rozhodovalo se, předběhnout, doopravdy, ...*, a určování počtu slabik těchto slov, čtení slov s předložkami, jejichž čtení je potřeba ve 2. ročníku nadále důsledně procvičovat a jejich správné čtení upevňovat, např. *od časného, pro housky, nad mlékárnou, v němž, z výšky, do města, pod auto, ...*

Čtení předložek: Jednoslabičné a neslabičné předložky čteme dohromady s následujícím slovem (podstatným/přídavným jménem, zájmenem). Neslabičné předložky (např. *z, s, k, v, ...*) nemají vlastní přízvuk, čtou se s první slabikou následujícího slova, např. *z lesa, s tebou, k domu, ...* U slabičných předložek (např. *pod, před, nad, bez, u, o, ...*) ve spojení se slovem přechází přízvuk na tuto předložku, např. *pod stolem, před domem, o Smolíčkovi, u lesa, ...* Předložky víceslabičné (např. *mimo, kolem, díky, kromě, naproti, ...*) mají vlastní přízvuk, chovají se jako samostatná slova.

- text je obtížný, proto je nutné čtení těžších slov nacvičit a text rozčlenit na kratší úseky; práci s tímto textem rozdělíme do více hodin (! DYSL, LMP)
- první čtení by bylo vhodné ponechat na vyučujícím, žáci by jen naslouchali, protože i sledování textu by bylo pro ně obtížné
- opakované čtení žáky
- odpovědi na otázky vyučujícího a na otázky pod textem vedou k porozumění textu
- vyhledávání v textu: str. 13/1 – slova vypsát jako nákupní seznam, např. *mléko, housky, smetana, ...*; str. 14/2 – popis psa (*černý, dlouhý, jako žížala na nožičkách*)
- *Poznámka:* Obchod s názvem Mlékárna už v současné době není příliš frekventovaný. S tímto názvem se žáci spíše setkají ve spojení firmy, která se zabývá zpracováním mléka a výrobou různých mléčných výrobků. Proto by měl vyučující žákům tuto skutečnost vysvětlit.
- říkat názvy dalších psích ras, např. *kokršpaněl, dog, foxteriér, ...*
- vymyšlení podobných slov se záměnou (str. 14/4) – pro všechny velmi obtížné (např. *vzduch/duch, krok/krk, brok/rok, vrata/vata* – vyučující dopomáhá např. tak, že napíše jedno slovo z dvojice a žáci se pokouší přidáním či ubráním některého písmene vytvořit slovo nové, např. *škola/kola, drak/rak, vlak/lak, kos/kosa, ...*)
- dramatizace chování v obchodě
- myšlenkové mapy, co se prodává v lékárně a co v mlékárně, popřípadě v jiném obchodě, který si žáci zvolí

Speciální úkoly (str. 13):

- sklad první věty z textu z barevných slabik (*NA ROHU KŘIŽOVATKY DVOU ULIC BYLA MLÉKÁRNA*)
- rozložení druhé věty z textu na slabiky (*NAD NÍ BY-LA U-MÍS-TĚ-NA VEL-KÁ PÍS-ME-NA: MLÉ-KÁR-NA*)
- vyhledávání slov z textu podle slov ležících před/za slovem: a) *jedno*, b) *co*, c) *písmenko*, d) *úplně*
- vyhledávání pětislabičných slov (**A**): *nejzvědavější, nejneklidnější*
- **B** – postřeh písmen v nadpisu – čím se liší, co mají společného atd.
- **D** – sklad dalších slov ze slova *MLÉKÁRNA*, např. *LÉK, MLÉKA, LÁK, MÁK, LAK, KÁRA* – jejich zápis

Speciální úkoly (str. 14):

- čtení slov s pravolevě orientovanými písmeny *b/d* (modře zvýrazněná slova)
- čtení slov s písmeny *b/d* současně – sloupec slov (! DYSL)
- slovo se dvěma *d* a jedním *b*: *dobrodruh*
- **A** – čtení slov se dvěma *b*
- **B** – čtení slov se dvěma *d*

■ MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY:

  – knihy a péče o ně

  – omluvenka, vyprávění, popis

  – opis básně

 – škola, les, obchody

  – povolání; pes; ilustrace k oblíbené knize; rekvizity k dramatizaci; strašidlo; podzimní listy

 – pohybový doprovod k říkance; hra na les; pohybová hra *Na kočku a myš*

■ DIDAKTICKÉ HRY

1. Kdo jsem?

Žáci se snaží pantomimicky vyjádřit povolání, které si vylosovali/zvolili, např. *kadeřnice, řidič, voják*, ... Ostatní se snaží povolání uhádnout.

2. Poznej hmatem

Vybraný žák má zavázané oči, vybere si z krabice jednu věc, např. pero, štětec, čepici, knihu, sešit, ..., a snaží se určit, co to je.

3. V lese

Žáci se pohybují volně v prostoru, vyučující říká postupně slova – názvy rostlin, živočichů, přírodnin z lesa, např. *strom, jedle, sova, šiška*, ... Pokud žáci uslyší slovo, které svým významem do lesa nepatří, např. *trolejbus, pastelky, slon*, ..., zastaví se, „usnou“ a čekají, až uslyší opět vhodné slovo, které je „probudí“ k pohybu.

4. Umíš se omluvit?

Dramatizace situací: Vyučující/žák určí, z jakého důvodu přišel některý z žáků do školy pozdě nebo se nedostavil vůbec. Vybraný žák zkusí přijít do třídy a omluvit se. Důvody pozdního příchodu či nepřítomnosti může mít vyučující připravené na lístečcích. Vybraný žák si lísteček vylosuje, přečte a pak sehraje krátkou scénku se spolužákem, který představuje vyučujícího.

Omluvy se nemusí týkat jen pozdního příchodu do školy, ale může to být také např. omluva rodičům za pozdní příchod domů, za nesplněný úkol, omluva kamarádovi za pozdní vrácení půjčené věci, omluva někomu, do koho jsme nechtěně vrazili apod.

5. Pokračuj

Vymyšlení krátkých příběhů po větách. Vyučující řekne první větu, např. *Byl jednou jeden starý dům*. Další větu řekne některý žák tak, aby byla vhodným pokračováním příběhu, který právě vzniká, např. *V tom domě bydlel dědeček*. Pak pokračuje další žák. Zpočátku se může vždy střídat vyučující a některý z žáků – vyučující příběh usměrňuje tak, aby bylo pro žáky snazší v něm pokračovat.

6. Hledej dvojice

Žáci vytvoří menší skupiny či dvojice. Každá skupina má před sebou soubor tiskacích a psacích tvarů písmen otočených tak, aby nebylo vidět, které písmeno je na kartičce. Žáci hledají dvojice písmen „tiskací – psací“ podobně, jako se hraje pexeso.

7. Vymysli tři slova

Vyučující řekne název obchodu nebo si ho žáci vylosují ze souboru kartiček s názvy obchodů. Žáci mají za úkol vymyslet alespoň tři druhy zboží, které se v daném obchodě prodávají, např. *pekařství – chléb, rohlíky, housky; květinářství – růže, karafiáty, květináče*. Slova mohou žáci zapisovat na lístečky a pracovat jako jednotlivci či ve dvojicích.

SEZNAM ZKRATEK UŽITÝCH V TÉTO METODICE

Zkratky označují skupinu žáků, pro které je daný úkol primárně určen.

- žáci s dyslexií (! DYSL)
- žáci s dysortografií (! DYSORT)
- žáci se zrakovým postižením (! ZP)
- žáci se sluchovým postižením (! SP)
- žáci tělesně postižení (! TP)
- žáci s obtížemi ve verbálním projevu (! VP)
- žáci s logopedickými vadami (! L)
- žáci s dysgrafií a ztíženou grafomotorikou (! G)
- žáci s lehkým mentálním postižením (! LMP)